

ვანკოვიჩმა განაცხადა ჩვენ პოლონელები მონარქისტ-კონსტიტუციონალისტები ვართ, ყოველთვის გეგულვებოდეთ, როგორც კანონიერებისა და წესიერების დამცველები. აქამდე გვწავდა, რომ ნამდვილ ერობას მოგვეცემდნენ, ეხლა ისეთი გვაძლევენ, რომელიც შეურაცხველია არის და სახარალოც. ჩვენ ამ პროექტზე ხელს ვერ მოვაწერთო (ტაში მარცხნივ).

ბარონ ფელდერზამმა სთქვა, უმჯობესია დასავლეთ გუბერნიებში სრულდებოდეს არ იქნას შემოღებული ერობა, ვიდრე ისეთი, როგორცაა მთავრობის პროექტი იძლევა.

საპუნოვმა მხარი დაუჭირა მთავრობის კანონპროექტს.

საველიევმა განაცხადა 1890 წლის ერობის დებულება საქმით საშუალებას ანიჭებს აღმინისტრაციის პოლონელების გასარუსებლად. მთავრობა რეპრესიების პოლიტიკას აწარმოებს ინორაციების წინააღმდეგ. მაგრამ რეპრესიებს ეროვნულ კითხვაში უკანა ცუდი მხარე აქვთ და წინააღმდეგ შედეგებს იძლევა. ორატორმა მოითხოვა პროექტის უარყოფა.

მღვდ. კირილოვიჩის აზრით დასავლეთის მხარე რუსებისა; ერობაც წმინდა რუსული უნდა იყოს. კულტურა თავისთავად კარგია, მაგრამ ყოველთვის სასარგებლო კი არაა. ვოლინის გუბერნიის უნივერსიტეტი კალონისტებია და იმითავე ჩვენ კულტურა არ მაგვინიშნავს. საქონი საზღვარი დაუდეთ პოლონელებს თორემ ერობას ხელში ჩაიგდებენ და თავიანთ კულტურას ვაგვცელებენ.

პარჩევსკიმ სთქვა: პრუსიამ იქ სდგენიან პოლონელებს მაგრამ იქ არ არსებობს ისეთი კანონი, რომელიც პოლონელების საარჩევნო უფლებას ზღუდავდეს. შეუძლებელია ამოფხვრათ ოცი მილიონი პოლონეთის ხალხი, რომელსაც ათ-

სი წლის ისტორია აქვს და საყოველთაოდ ცნობილი ლიტერატურაა. შემზღვეველ კანონებით ვერ დაგვაშინებთო მიმართა ორატორმა ნაციონალისტებს. სათათბიროდ უარყო სოციალდემოკრატების მიერ შეტანილ შეკითხვის სისწრაფე. შეკითხვა შეეხება ვაჭრობა მრეწველობის აგენტების უკანონო მოქმედებას შინამრეწველ პარამონოვის ქონების განადგურების დროს. შემდეგი სხლომა დანიშნულია 12 აპრილისათვის.

დაკეშები

11 მაისი.

საზღვარ-ბარად. კონსტანტინოპოლი. ვერობაში მოგზაურობიდან დაბრუნდა ხილმიფაშა.

მადრიდი. ხელმწიფის ქორწინების დღეს ყუბარით დაღუპულთა ძეგლის ახლოს გუშინ აფეთქდა ყუბარა. დაქა ანარქისტი, რომელსაც იგი საგზაო ყუთით მიჰქონდა. პოლიცია გამოეცდნენ. ანარქისტმა თავი მოიკლა.

ვაშინგტონი. ფლორისის სენატმა 130 მილიონი დოლარით გადასდო უნდა აშენდეს ორი ახალი „დრედნაუტი“. ეს თანხა სამი მილიონი დოლარით სკარბორუს პალატის მიერ ოდესმე გადადებულ თანხას.

მადრიდი. გამოირკვა რომ ანარქისტია, რომელსაც ძეგლის ახლოს ყუბარა აფეთქდა ბარსელონელი იყო.

პაპარი შინა. ასტრახანი. დილის ათ საათზე პაერში ჩრდილოეთ-დასავლეთისკენ გამოჩნდა კვერცხის მზგავსი მოლურჯო ფერის პაერში მფრინავი აპარატი.

კრიმის საბითხი. სტამბოლი. ოსმალეთის მთავრობამ ახალი ნოტა გაუგზავნა დაშმარე-სახელმწიფოებს და განაცხადა, რომ

კრიტელების ფიცი, რომელიც თვით სახელმწიფოებშიც უკანონოდ იქნეს, ხელს უშლის არა მარტო მაქმილიან დეპუტატებს კრიტის სახალხო კრებაში მონაწილეობა მიიღონ, არამედ მაქმილიან მოსამართლეებს და საზოგადოთ კრიტის მართვას. გეგობაში მყოფ მაქმილიანთ საშუალებას არ აძლევს თავიანთი მოვალეობა ასრულონ და ასეთი მდგომარეობის გაგრძელება შეუძლებელია.

ალბანეთი. ვენა. „კორესპონდ. ბიურო“-ს სტამბოლიდან დეპეშით ატყობინებენ—სამხედრო სამინისტრო კატეგორიულად უარყოფს ადგილობრივ და უცხო გავრცელების მიერ გამოქვეყნებულ ცნობას—ვითომ ალბანეთში ბრძოლის დროს ორ აესტრილი-აფიკერი წაყვანათ ტყვედ.

სპარსეთი. ურშია. სოფელ-ბუღახადან იტყობინებენ—პრინცმა იმამ-ყულიმ ვერ მოახერხა აჯანყების ჩაქრობა და ქურთების ძარცვა-გლეჯის მოსპობა და ქალაქი მიატოვაო. ქალაქს ეხლა განაგებს ქურთების ბეგი კაზი-ფე-ტაბი.

ბერლინი. ბერლინელ ტაგებლათში დაბეჭდილია წერილი საარსეთის ღია კარზე. გაზეთი სხვათა შორის ამბობს რომ რუსეთის და რეგლისის სპარსეთთან დამოკიდებულება განსაკუთრებული ხასიათისაა და ორივე მთავრობას მეტი უპირატესობა აქვითა. გაზეთი იმასაც ამბობს, რომ რუსეთის ასეთ კატეგორიულ კლოთი არ უნდა მიემართა გერმანიისათვის. გერმანიამ ასეთი მოპყრობის ნება არ უნდა მისცეს რუსეთსო.

რუსეთი. ხმოვნები. პორჩის მახრის სოფ. პოლონეში ერთ გლეხის ქელს ოთხი ვაჟი ეყოლა. დედაც და ახლად შობილნიც კარგად არიან.

პეტერბურგი. 11 მაისს სახალ-

ხო განათლების სამინისტრომ სახელმწიფო სათათბიროში შეიტანა კანონპროექტი რუსეთის უნივერსიტეტების ახალ წესდების და შტატის შესახებ.

ვარშავა. სენატორმა ნეიდგარდმა ოცამდე ბინა გაჩხარა. მესამე ბინის აშენებისა და სოფ. კოლოს ახლოს ქალაქის მიერ მამულის შეძენის საქმის გამო.

პეტერბურგი. ცეცხლი გაუჩნდა ოტომანის თამბაქოს ფაბრიკას. ზარალი 60,000 მანეთია.

ორანიენბანი. დილით კონსტანტინოპოლიდან გაგზავნა პატარა იალქინი გემი 5 ახალგაზრდა მატროსით და ორი ბინის გამოთ. გემი კლდეს დაეჯახა და გადაბრუნდა. ექვსი კაცი დაიღუპა. მიმკვლანებელი ბინის გამოგ შელესტი გადაარჩინეს.

რიგა. ვილნოს სამხედრო-საოლქო სასამართლოს სესიამ გაარჩია 14 გლეხის საქმე, რომელთაც 1905 წ. კურლიანდას გუბერნიის ტალსენის მარაში უანენის მამულზე შეიარაღებული თავდასხმა ბრალდებდათ. სასამართლომ 8 კაცი გაამართლა, ხოლო 6 მუსულჯა ციხეოთხი თვიდან ორ წლამდე.

ეკატერინბურგი. კასლის ტბის მოიჯარადრემ მეთევზეების მძარცველთაგან დასაფარავად 4 დარჯი დიქირავა: მეთევზეებმა დარჯებს სროლა აუტყვეს და მოჰკლეს ერთი, ხოლო 2 დასჭრეს. მსროლენი დააპატიმრეს.

პეტერბურგი. ადგილობრივ მეთურნობის საქმეთა მთავარი სამმართველო უკვე შეუღდა სახელმწიფო საბჭოს მიერ ადრულ საკითხის განხილვას. სახელმწიფო საბჭო მოთხოვს სიფხიზღუზე ზრუნვა საქვალაქ და სიერობო დაწესებულებებს გადაეცეს.

პეტერბურგი. რადგან ჩრდილოეთ კავკასიაში და დონის ოლქში მოსა-

ლოდნელია დიდი პურის მოსავალი, კავკასიის რკინის გზამ 2000 დახურული საქონლის ვაგონი შეუკვეთა.

მინსკი. სულეცკში საოლქო სასამართლომ გაარჩია 13 საქმე პოლონეთის საიდუმლო სკოლების შესახებ. 122 ბრალდებულთა შორის ხუთი მღვდელი იყო. სასამართლომ ყველას ჯარიმა მიუსჯა. თუ ჯარიმის არ გადაიხდინა საპატიმროში უნდა ჩასდგნენ.

პელსინგფორსი. სენატმა დაადგინა ფინლიანდის დადგენილებათა კრებულში გამოაცხადების 1909 წ. 10 დეკემბრის კანონი საიწებროს სადამოქნო რაიონების შესახებ. სენატმა უარყო უმალესი წინადადება კაპიტალზე და კუპონებზე გადასახადების შემოღების შესახებ.

მოსკოვი. პოლიციამ შეიპყრო სამედიცინო აკადემიის ყოფილი სტუდენტი გაიდებუროვი, რომელმაც ტყუილად გამოაცხადა კურნალებზე ხელის მოწერა, შეჭრიბა 10,000 მან. და მიიშალა.

მოსკოვი. პოლიციამ გამოარკვია რომ ხაზინიდან 16900 მანეთი ქალბი დოკუმენტებით გაიტანეს პოლიციამ და მომჩივებელი მოსამართლის მწერალმა კირილოვმა, როელთაც ამას წინად იქიდანვე ყალბი დოკუმენტებით 142000 მანეთი გაიტანეს.

პეტერბურგი. სათათბიროში განილენის მინისტრის მიერ შეტანილი უნივერსიტეტის შესახებ კანონპროექტში სხვათა შორის მოხსენებულია: უნივერსიტეტი პირდაპირ ექვემდებარება განათლების მინისტრს; უნივერსიტეტში თვალყურის დევნება ევალება სა-მოსწავლო ოლქის მზრუნველს, რომლის კანტროლი უნივერსიტეტის ფარგლებში შეუზღუდველია; საქონი დილის მზრუნველს შეუძლიან მიიღოს ყველა ნაირი ზომები, თუნდაც ეს ზომები მის კომპეტენციაში არ შედიოდნენ; ამორჩეული რეკ-

ტორი უნივერსიტეტის მისამართებელი წარმომადგენელია; საჭირო შემთხვევაში მასაც შეუძლიან ყველანაირი ზომები მიიღოს, ამისთანავე ყველაფერი უნდა აცნობოს მზრუნველს. რექტორს ირჩევენ ორი დამსახურებული პროფესორი თავიანთ შორის. რექტორის ამტკიცებს მინისტრი, დაუშვებელი კანდიდატი არ შეიძლება ხელმეორედ იქმნას საბჭოს მიერ არჩეული. თუ მეორედ არჩეული კანდიდატი არ იქნება კიდევ დამტკიცებული, მაშინ თითონ მინისტრი ნიშნავს რექტორს 3 წლით. ასეთივეა პრორექტორების და დეკანების არჩევნებიც. ფაკულტეტები ანაწილებენ კურსებს სამოსწავლო წლების მიხედვით, იხილვენ პროგრამებს, ადგენენ წესდებებს წრეების შესახებ, განაგებენ სტანდარტების საქმეებს და სხვა. უნივერსიტეტის საბჭოში შედიან მხოლოდ დამსახურებული პროფესორები. მეცნიერების გარეშე პროფესორთა და სტუდენტთა შორის არავითარი დამოკიდებულება არ უნდა არსებობდეს. სტუდენტებს შეუძლიან შეადგინონ საზოგადოებრივი და გამართონ კრებები მხოლოდ უნივერსიტეტის ფარგლებში, შიგ კი არავითარი კრების გამართვა არ შეიძლება გარდა ლექციის მისსმენად და პრაქტიკულ სამეცნიეროდ. სწავლება სწარმოებს სახელმწიფო ენაზე, გარდა იურიფის უნივერსიტეტის სადგინო-მეტყველო ფაკულტეტისა და ვარშავის უნივერსიტეტისა, სადაც პოლონური ენა და ლიტერატურა პოლონურ ენაზე სწარმოებს. უნივერსიტეტში ენაწარმების განსაზღვრულ ნორმით მიღება ისევ ძალაში რჩება.

ხოლმერა. ალექსანდროვსკი. ქალაქში ავიდ გახდა 7, გარდაიცვალა 3 კაცი.

კრემენჩუგი. ქალაქში აღმოჩნდა ახური ხოლოდრი თვალყურით. ზომები მიიღეს.

კიევი. ხოლოდრი თვალ გახდა 2.

რუსეთის სივარია მეოცე საუკუნის დასასრულიში.

ჩქარა ნახევარი საუკუნე შესრულდება მას შემდეგ, რაც რუსეთში ბატონობის მიმე და დამიანობის შეურაცხველი უღელი და მისიპა, მონა მოქალაქედ გარდაიქცა და აღმოსავლეთ ევროპის დიდი იმპერია თითქო სრულ უფლებიან წევრად ამოუდგა გვერდში ევროპის კულტურისათვის ერთა ოჯახს. იმ ევროპულ ერთა, რომელთაც სლავიანოფილები საბოლოოდ განაწინეს და დედამიწის ზურგდანი აღგას უქაღდენ, თუ ის დროზე ქედს არ მოიხდიდა ძლევა მისილი „რუსის სულის“ წინაშე. რა მწარე ირონიითაა ეხლა აღსავსე ეს ფრაზები რუსის სულის და კულტურის უპირატესობაზე, ეს რწმუნებანი მის საბოლოო გამარჯვებაზე!.. ევროპა წინ მიდის პოლიტიკური და დემოკრატიული რეფორმების საშუალებით, ის თან და თან აღწევს კულტურის უზენაეს საფეხურს, რუსეთს კი მართლაც „გახრწინს“ საფრთხე მოელის, თუ თავს დროზე არ უშვებდა და მთელი სახელმწიფო მეურნეობა, მთელი თავისი პოლიტიკური წესწყობილება ძირიანად არ შესცვალა. რუსეთის სოფელი შიმშილობს და იხრწნება—აი ფაქტი, რომლის წინაშე თვალეების დახუჭვა არ ძალუძს არც თვით „ნოვოე ერემისა“. სოფელში კი მთელი რუსეთის მკვიდრთა 4/5 სცხოვრობს.

გაღატაკებული და გონებრივად უკან ჩამორჩენილი რუსეთი! აი თვალსაჩინო, ყველასათვის ცხადი ნაკოფი რუსეთის სახელმწიფოებრივი სისტემისა.

რო დაბალ საფეხურზე აყენებს ადაიანს.. რუსეთი კი თითქმის ყოველ წლებით განიცდის ამგვარ შიმშილობას; ადგილი ვსაგებია და ამასწინელი ეს გარემოება საშუალო მოსავალი ჩეტვერტობით აწუხული ყოველ დესეტინაზე გამოიხატება:

პეავის ხორბლის რუსეთში . . .	5,0	4,5
ავსტრიაში . . .	9,7	9,5
საფრანგეთში . . .	10,1	11,5
პრუსიაში . . .	11,1	11,5
ნოლანდში . . .	—	12,5
ინგლისში . . .	—	13,9

ჩრდილოეთ ამერიკის შეერთებულ შტატებშიაც კი, სადაც სასოფლო მეურნეობას ჯერ არ მიუღია ინტენსიური კულტურის ფორმა ნაყოფიერება ორჯელ მეტია ვიდრე რუსეთში. აი ასეთია მოსავალი და-ლოცივი მსუქან შავ-მიწაზე რომელიც უუმიდლერეს ნიადაგათ ითვლება ქვეყანაზე და რომელსაც მხოლოდ ამერიკის მინდვრები შეედრება, ამერიკაში ჩვენებურ მოსავლის კვლობაზე სარჩოდ არ ეყოფოდნენ პური. რუსეთში კი რომ ისეთი მოსავალი იყოს, როგორც ჩრდილოეთ ამერიკის შვერთ. შტატებში არის, მაშინ ყოველ წლობით რამოდენიმე ასს მილიონ ჩეტვერტს მეტს მოიწვევდენ 500 მილ. მანეთზე მეტად ღირებულს. იმ დროს, როდესაც დასავლეთ ევროპაში და ჩრდილოეთ ამერიკა, წარსულ საუკუნის მეორე ნახევარში მოსავალი შავ-მიწაზე იმატა, რუსეთში, პირიქით, რეფორმების ეპოქის შემდეგ, შავ-მიწაში მიწის ნიადაგზე იკლო. მე-50 წლებში საშუალო მოსავალი, ქვევისა (ფორტუნატოვის ცნობებით), იყო 5,96 ჩეტვ. დესეტინა, მე-80 წლებში 4,93 ჩეტვ., ძლივს ძლივობით მოდიოდა (ოთხმდის). უმაღლესად დანიშნულმა, და აწ უკვე გაუქმებულმა კომისიამ, რომელსაც მინდობილი ჰქონდა, გამოეკვლია რუსე-

თის სასოფლო-მეურნეობის და აგრეთვე სასოფლო ნაწარმოების მდგომარეობა შეჭრიბა ცნობები და ამ ცნობებიდან სჩანს, რომ, საშუალო მოსავალი მთელი ხორბლეულისა მე-19 საუკ. განმავლობაში იყო ერთ სამად და ნახევარი. და ეს მთელი საუკუნის განმავლობაში ნუ თუ არ არის ცხადი, რომ ჩვენი მოუსავლობა და მასობრივი შიმშილობა არის არა შემთხვევითი მოვლენა, რადგან მოუსავლობა პურისა საშუალო მოსავლის ერთ მესამედის კვალობაზე, აუცილებლად გამოიწვევს მასობრივ შიმშილობას. ჩვენი ხალხის უბედურება, შედეგია ჩვენი ქვეყნის უკულტურობისა, ან უკეთ ესთქვით სახელმწიფოს ჩამორჩენისა. ის მოსავლიანობა, რომელიც რუსეთისათვის დღევანდლადის საშუალოა, ინვალისმა მხოლოდ მე-14 და მე-15 საუკუნეებში იცოდა. უბრალოდ და უსაფუძვლოდ არ გამოუთქვამს გამოჩენილ რუსოფილ ლერუა ბოლეს თავის სიტყვაში, რომელიც მან მიმართა პარისის უნივერსიტეტის რუს მსმენელებს; ის აზრი, რომ ევროპიელის შეხედვლებით, რუსეთი დღევანდლადის იმყოფება, სულ ცოტა რომა ფაქტით მე-14 საუკუნის მდგომარეობაში, და საუკეთესო საშუალება ფრანგისათვის, საშუალო საუკუნეების შესასწავლად და გასაცნობად რუსეთისაკენ გამეზავება და მისი თანამედროვე ცხოვრების შესწავლა. ექვს გარეშედ, რომ ლ. ბოლდე მართალია, ყოველ შემთხვევაში, რუსეთის სინამდვილის და ცხოვრების მრავალ მხარეების შესახებ. შემოსავლიანობის გადღებით და საზოგადოთ კი კულტურის საერთო განვითარებით განისაზღვრება. გარდაცვლბულთა კოფეციენტინვალისში მე-17 საუკუნეში იყო 4,21 (1.000 სულზე), მე-18 საუკ. — 35,5 მე-19 საუკ. ჰერველ ნახევარში—24,9, მეორე ნახევარში 21,1, მე-19 უკანასკნელ წლებში კი—18,0. დღევანდელი

რუს. სასოფლო-მეურნეობა, მოგვაგონებს დასავლეთ ქვეყნს, საშუალო საუკუნეების მეურნეობას, — და ამისდა მიხედვით გარდაცვლბულთა საშუალო წლიური კოფეციენტი რუსეთში 25 წლის განმავლობაში, 1870—1894 წ. იყო 34,8. ბერტილიონი ნათლად და სასუბეტი ამტკიცებს სხვა და სხვა ტატისტიკურ ცნობებით და აღნიშნავს გარდაცვლბულთა ჭარბდრობის დამოკიდებულებას, კულტურის გარეთაჩვენებლად, მაგალითად, „შვეიციაში უკანასკნელ საუკუნის განმავლობაში, გარდაცვლბულთა კოფეციენტი ღია დაიწყო 27,6-დან 16,9-მდე, საფრანგეთში 29,0-დან—22,0-მდე, ბელგიაში 30,0-დან—20,0-მდე, პოლონდში 28—21,0-მდე, პრუსიაში 30—24,5-მდე, იტალიაში—31,—27,0-მდე.

მოუსავლობა ამ ქვეყნებში თითქმის არავის ახსოვს და მხოლოდ ამბვით თუ იტყვიან. მასთან ერთად, ებიდემიებს და დიდ სიკვდილიანობას არა აქვს ადგილი ამ ქვეყნებში. მხოლოდ დროგამოშვებით (აზიანობა) არყვეს და ავიწროებს ზოგიერთ ქვეყნებს.

სულ სხვაგვარ სურათს წარმოადგენს რუსეთი; ჩვენ არ შეგვიძლია აღვნიშნოთ რუსეთში ტუნდენცია სიკვდილიანობის შემცირებისადმი. მთელი მე-19 საუკ., რუსეთისათვის არის საუკუნე დრო გამოშვებით შიმშილიანობისა და ხალხის იმგვარ უბედურებისა, რაც ევროპამ მხოლოდ და მხოლოდ საშუალო საუკუნეებში იცოდა. ამ მხრივ დიდი განსხვავება არ არის მე-19 საუკ. რეფორმების წინა და შემდეგ ეპოქათა შორის. პირველ ეპოქის განმავლობაში 1801—1860 წწ., რუსეთმა განიცადა და გამოიარა 15 წელი ძილი დიდი მოუსავლობისა, 4 წელი ხოლოდრიანობისა, 17 წელი ომიანობისა. რად და რამდენად უღირდათ ქალს ეს წლები?! ამ წლების განმავლობაში მრავალ მელონ ხალხს ამოუვიდა შიმშილისაგან სული და გაეთხარა სამარე. მა-

გალითად 1849 წ. მიცვალბულთა რიცხვი ადიოდა ეკატერინოსლავის გუბ. 132,7-მდე (1,000 მცხოვრებზე), ხერსონის გუბ. 46,7-მდე, ხარკოვის გუბ. 60,1-მდე. 50 გუბერნ. 1840 წელს, მიცვალბულთა რიცხვი, აღმებტება და დაბნდებულთა რიცხვის, ნახევარი მილიონზე მეტი სულთი. 1855 წ., 14 გუბერნიის მიცხოვრებთა რიცხვა იკლო 0,6—35,6-მდე.

მომთმინე ქვეყანამ ვერ გაუძლო ამ მდგომარეობას და დაიწყო ეპოქა ღიდ რეფორმებისა. „საგროიან“ იადლიან, ვიდრე ქვემოდასოაო“, აი ის მდიდრი, მტკიცე ისტორიული სიტყვები, რომელნიც მოწმობდენ ღიდ რეფორმებისა“ აუცილებლობას. ადტაცება და სინარული ტყავამტკალი და შიშველ-შიერი გუბტობისა იმდენად დიდი იყო, რომ პირველ წელსვე, დიდ გამოთავისუფლებულ აქტის შემდეგ, ბუნებრივი ზრდა მართლმადიდებელ მცხოვრებლებისა 50 გუბერნიისა, პირველად ავიდა, 031,987-მდე მაშინ, როდესაც ხუთი წლის წინეთ, ეს ბუნებრივი ზრდა 538,000-ს სულს უდრდა წელიწადში. მაგრამ დღესასწაული და სინარული არ იყოს ხანგრძლივი. უკვე 1866 წელს, მიუხედავად იმისა, რომ მე-60 წლების პირველ ნახევარში, საშუალო მოსავალი იყო და ომიანობა-ებიდემიაც არ ყოფილა, მცხოვრებთა ბუნებრივი ზრდა კვლავ 333,079 კაცამდე დაეცა. მას შემდეგ რამდენიმეც უფრო ეუხსოვლებდებო მე-19 საუკუნის დასასრულს, მით უფრო ხშირია ცუდი მოსავლიანი წლები, და უფრო და უფრო ფართო ხასიათს დებულობს ხალხის აუტანელი მდგომარეობა. ადტქს. მე-2-ის ღიდი რეფორმებისა, არ აღმოჩნდნენ საქმარისი, რომ რუსეთი, დასავლეთ ევროპის მსგავსად განთავისუფლებულიყო სამარცხვი სოციალურ განვითარების სხვა ნიშნებს, რომ მივაქციოთ ყურადღება; დაღინახეთ, რომ არა თუ გლეხთა ოჯახის პროგრესზე არ შეიძლება ლაპარაკი, არამედ, საზოგადოდ, არც სხვა რაიმე სოციალურ ან სა-

